תורה אור

וגדילא מיגדיל אמר רב יאי גלימא ולא יאי תכלתא רבה בר בר חנה אמר יאי גלימא ויאי תכלתא במאי קא מיפלגי רבה בר בר חנה סבר כתיב °גדיל וכתיב °פתיל או גדיל או פתיל ורב סבר לעולם פתיל בעינן וההיא גדילים למניינא הוא דאתא *גדיל שנים גדילים ארבעה *עשה גדיל א] ופותליהו מתוכו אמר שמואל משמיה דלוי [א]חוטי צמר פוטרין בשל פשתן איבעיא להו של פשתן מהו שיפטרו בשל צמר צמר בשל פשתים הוא דפטר דכיון דתכלת פטרה לבן נמי פטר אבל פשתים בצמר לא או דלמא כיון דכתיב °לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך לא שנא צמר בפשתים ולא שנא פשתים בצמר ת"ש דאמר רחבה אמר רב יהודה [א]חוטי צמר פוטרין בשל פשתן ושל פשתן פוטרין בשל צמר חוטי צמר ופשתים פוטרין בכל מקום ואפילו בשיראין ופליגא דרב נחמן דאמר רב נחמן השיראין פטורין מן הציצית איתיביה רבא לרב נחמן *השיראין [ב]והכלך והסריקין כולן חייבין בציצית מדרבנן אי הכי אימא סיפא וכולן צמר ופשתים פוטרין בהן אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דמישתרו בהו כלאים אלא אי אמרת דרבנן היכי מישתרי בהו כלאים ב] אימא או צמר או פשתים הכי נמי מסתברא דקתני סיפא הן ג] במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין אי אמרת בשלמא דרבנן היינו דמיפטרו במינן אלא אי אמרת דאורייתא צמר ופשתים הוא דפטר אי משום הא לא איריא כדרבא *דרבא רמי כתיב הכנף מין כנף וכתיב צמר ופשתים הא כיצד [ג]צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין ורב נחמן ד] כדתנא דבי רבי ישמעאל *דתנא דבי רבי ישמעאל הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים [ד]אף כל צמר ופשתים *אמר אביי והאי תנא דבי רבי ישמעאל ה] מפקא מאידך תנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל ו] בגד אין לי אלא בגד צמר מנין לרבות צמר גמלים וצמר ארנבים ונוצה של עזים והכלך והסריקין והשיראין מנין ת"ל או בגד :

תנו

דברים כב · במדבר טו · דברים כב

וגדילא מיגדיל · כל הציצית היתה גדיל ולא שייר בה ענף כלל : **ולא יאי תכלתא** · משום דאין בה ענף : **גדיל שנים** · כלומר אי הוה כתיב גדיל תעשה לך ז] משמע ב' חוטין דאין גדיל פחות משנים השתא דכתיב גדילים משמע ארבעה : **עשה גדיל** · מד' חוטין שישים ד' חוטין בחור הטלית ולכשיכפלם ויעשה מהן *גדיל יהו שמונה ח]: **ופותליהו מתוכו** · אותו חוט שכורך בו יהא מן המנין · ל"א ופותליהו מתוכו תנה פתיל ענף למטה : **חוטי צמר פוטרין בשל פשתן** · אותם שני חוטין של לבן אם של צמר הן פוטרין בסדין של פשתן עם התכלת ט] ואע"ג דליכא השתא מין כנף דהוי של צמר כיון דתכלת י] שנים חוטין הן *דתכלת עמרא נינהו ופוטר בשל פשתן דהא תכלת כתב רחמנא בהדיא לבן דצמר נמי פוטר בשל פשתן משום לבן : **חוטי צמר ופשתים** · לבן של פשתים ושל *צמר תכלת : **פוטרין בכל מקום** · בכל מיני בגד ואפי' בשיראים דמהו דתימא שיראין פטורין והוו כלאים שלא במקום מצוה קמ"ל דחייבין : **השיראין** · מעיל של משי : **והכלך** · מעיל שעושין מאותן יא] דגים [הוא בית התולעת] שמצויים *במינוי שקורין פלוצי"ל : **סריקין** · מעיל עשוי מנעורת של משי : **צמר ופשתים פוטרין בהן** · קא ס"ד שני חוטין צמר ושני חוטין לבן של פשתים : **הן** · עצמן כלך וסריקין במינן פוטרין דאם עשה (א) ציצית יב] בטלית שהוא מינו יצא : **אלא אי אמרת מדאורייתא** · מחייבין שיראין בציצית היכי פטרה בהו ציצית *דכלך הא מדאורייתא ציצית דצמר ופשתים הוא (ב) דפוטרין כדאמרינן לעיל צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך : **ורב נחמן** · דאמר לעיל שיראין מדרבנן הוא דחייבין דאי מדאורייתא לא פטר בהו מינו : **כדתנא דבי ר' ישמעאל** · יג] דאומר אין מחייבין בציצית אלא בגד צמר או בגד פשתים : **בגדים בתורה סתם** · על כנפי בגדיהם : **ופרט לך** · יד] בכלאים (דברים כב) וגבי נגעים (ויקרא יג) בבגד צמר או בבגד פשתים : **מפיק מאידך תנא כו'** · דהא אידך טו] מרבה כל הבגדים : **צמר ארנבים ונוצה** · צמר של עזים קרי נוצה לפי שאין כך כשאר צמר : **מנין** · שמטמאין בנגעים : **תלמוד לומר או בגד** · בגד צמר או טז] בגד פשתים (שם) :

סדין

או גדיל או פתיל · למאי דפרישית לעיל דמפתיל שמעינן דבעי ב' חוטין תכלת קשיא דהכא דרשינן ליה לאו גדיל או פתיל וי"ל דהא נמי שמעת מינה כיון דבחד פרשה כתיב גדיל ובאידך כתיב פתיל ומיהו קשה דפתיל מציצית נפקא דדרשינן לקמן (דף מב·) אין ציצית אלא ענף ויש לומר דאיצטריך ציצית לאשמועינן דלאחר עשייתן צריך לפרוד כדאיתא לקמן ובספרי דריש ועשו להם ציצית שומע אני יעשה כולה גדילים ת"ל ציצית הא כיצד כדי שתהא גדיל יוצאת מן הכנף וציצית מן הגדיל והא ברייתא קשיא לרבה בר בר חנה וקשה נמי לרב דדריש ליה הכא מפתיל והתם דריש ליה מציצית :

יז] **וההוא** גדילים למניינא · תימה מאי דוחקיה דרב למימר גדילים למניינא נימא דקרא בא לומר תרווייהו בעי גדיל ופתיל ויש לדחוק ולפרש דטעם דרבה בר בר חנה משום דדריש גדילים כמו מיעוט אחר מיעוט משום דכתיב בלשון רבים ואע"ג דליכא *גדיל כלל וכי תימא אם כן פתיל דכתב רחמנא למה לי איצטריך דאי לא פתיל הוה פסלינן פתיל וגדיל בהדי הדדי קמשמע לן פתיל ורב סבר למניינא ולא למעט *גדילים ותימה רבה בר בר חנה מניינא מנא ליה :

ופותליהו מתוכו · פירש בקונט' שחוט של כרך מן המניין ובלשון אחר פי' שיהא הפתיל דהיינו הענף משולשל למטה ויוצא מן הגדיל ותימה דהא נפקא לן מציצית לקמן (דף מב·) ובמתניתין פירשתי בע"א שכפלו כעין פתילה והיינו עייף להו מיעף דלקמן (שם) :

לבן נמי פטר · פירש בקונטרס אע"ג דלא מינה דכנף הוא ולא יתכן לפי מה שפירשתי לעיל דכולהו בר מתכלת איקרו מין לבן אלא הכי פירושא אע"ג דכלאים נינהו :

ופליגא דרב נחמן · הוה מצי למימר דמדרבנן הוא אלא משום שהאמוראים יש להם לבאר דבריהם יותר אי נמי לא מסתבר ליה כמו שנבאר בסמוך: **ורב** נחמן דאמר כתנא דבי רבי ישמעאל · תימה הא שפיר שני מדרבנן ויש לומר דלא מסתבר ליה למימר הכי אלא מכח הכי נמי מסתברא וכי דחי ליה צריך למצוא תנא אי נמי לא מסתבר ליה לפלוגי אדרשא דמיכה אי לא משכח ליה א) תנא ונראה דמכולהו תנאי מוכח דאית ליה הכנף מין כנף ולא מייתי דתנא דבי רבי ישמעאל אלא לומר דבגדיהם צמר ופשתים ב) דאי לאו האי טעמא לא מפיק ליה מהכנף מין הכנף יח] ור"ת ורש"י פסקו כרבא משום דהוא בתראה : **אף** כל צמר ופשתים · תימה מנא ליה דפליג דלמא שאני הכא דאיכא ייתורא דהכנף מין כנף דהכי נמי דריש פרק במה מדליקין (שבת דף כז.) מאי בגד שאר בגדים לתנא דבי רבי ישמעאל ויש לומר דלא דמי דהתם לא מפקינן בגד דקרא ממשמעותיה דלעולם בגד דקרא צמר ופשתים הוא אלא דמרבינן אף שאר יט] מינין אבל הכא אי דרשת מיניה בשאר מינין א"כ בגד דכתיב ברישא הוי נמי שאר מינין וא"כ מפקת בגד ממשמעותא אי נמי י"ל דרבא לא דריש מייתורא מידי אלא משום דסבר בגדיהם כל בגדיהם משמע ועלה כתיב הכנף מין כנף שמדבר מן הציצית ולפיכך זה על כרחיך תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא: **אמר** אביי האי תנא דבי רבי ישמעאל · פרק במה מדליקין (גם זה שם) איתא להא מילתא ודחי ליה רבא התם : **בגד** אין לי אלא בגד צמר · פי' בקונטרס בנגעים כתיב וקשה חדא דא"כ צריך לגרוס או בבגד דהכי כתיב כ] גבי נגעים ועוד ג) דפ' במה מדליקין (גם זה שם) דרשינן ליה למילתא אחריתי ד) ועוד היכי ילפינן מנגעים לרבא דמתרץ לה התם דלא מפקא מאידך תנא דבי רבי ישמעאל הא גבי נגעים מרבה שאר בגדים ועוד ה) דהתם משמע בפירוש הכי ו) ועוד תנן בהדיא דשאר מינין לא מיטמו בנגעים נימא דלא כתנא דבי רבי ישמעאל לכך צריך לפרש דבשרצים הוא דכתיב (ויקרא יא) ותימה דא"כ אמאי איצטריך לאתויי נוצה של עזים הא שק כתיב בהדיא וי"ל ז) דאיכא בגד מן הדק שבנוצה של עזים וכן מוכח פרק ראשית הגז (חולין קלו·) דממעט גיזה של שור מאתן לו ולא לשקו ופריך אלא מעתה נוצה של עזים ליחייב אלמא לאו מכלל שק הוי והשתא ניחא הא דמרבה לאביי מהכא ג' על ג' בשאר בגדים ודין שק הוי ד' על ד' :

סדין

יג א מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ה סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' ט סעיף ג :

יד ב מיי' שם הלכה ב ועיין בהשגות ובכ"מ טוש"ע שם סעיף א ·

טו ג מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ג :

טז ד מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף א :

פתיל כלל נ"ק

פתילים נ"ק

גדילים יהיו נ"ק

[יבמות ה: וע"ש ובכת"י ובתוספות]

פתיל עשה נ"ק

ותכלת נ"ק

תכלת לצמר נ"ק

נ"א במינין

שבת כ:

דמינים הא נ"ק

שבת כז: נזיר נח: [יבמות ד:]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כן כו' עשה אותן ציצית : (ב) ד"ה אלא כו' דפטר :

◆

רבינו גרשום

תכילתא · ופסול : חוטי צמר פוטרין בטלית של פשתן · דכיון דתכלת מעמרא הוא דפטר של פשתים : כולן · השיראין והכלך והסיריקן חוטי צמר ופשתים פוטרין בהן ביחד : הן בעצמן השיראין · במינן פוטרין · אם הציצית הוא של מינן פוטרין : אלא אי אמרת דאורייתא ציצית דצמר ופשתי' הוא דפטרי ולאו ציצית דשאר מינין: כדרבא דסבר דמדאוריי' נמי ציצית דשאר מינין פוטרין במינן דרבא רמי כתיב כו' : ורב נחמן דאמר שיראים פטורין מן הציצית מדאורייתא אמר כדתנא: דבי ר' ישמעאל הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם כגון על כנפי בגדיהם וכגון גבי שרצים וכל כלי עץ או בגד ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים' גבי נגעים דכתיב בבגד צמר או בבגד פשתים :

◆

שיטה מקובצת

א] ופותליהו מתוכו · פ"ה בלשון שני תנה פתיל ענף למטה · ואף על גב דגמרינן לקמן מציצית [אין ציצית] אלא פתיל מיהו לא ידעינן מיניה אם הפתיל למעלה או למטה לכן הוצרך לומר ופותליהו מתוכו שיהא הפתיל למטה ועוד י"מ ופותליהו מתוכו לאחר שיתחוב הד' חוטין בכנף כופלו כמין פתיל ויהא ח' חוטין : ב] אימא או צמר או פשתים · וא"ת לעיל נמי אמאי קאמר ופליגא דרב נחמן לימא כי קאמר רב יהודה או צמר או פשתים וי"ל שהאמורא הי' לו לפרש דבריו כי היכא דלא תיפוק חורבה · תו"ח : ג] הן עצמן במינן: ד] ורב נחמן דאמר כתנא דבי ר"י : ה] ר' ישמעאל מפיק מאידך : ו] בגדי' שבת דף כ"ו ויבמות דף ד': ז] לך הוה משמע: ח] יהו שמנה חוטין הס"ד : ט] התכלת דבעינן מין כנף דהא תכלת עמרא הוא ובהדיא כתב רחמנא דפוטר ושל לבן נמי אם של צמר הם פוטר הס"ד ומה"ד של פשתן אותם חוטים של לבן אם הם של פשתן מהו שיפטרו לבגד צמר עם התכלת ואע"ג : י] כיון דתכלת' שני חוטין ותכלת דעמרא נינהו: יא] מאותן הגים הוא בית התולעת שמצויים במשי: יב] ציצית מהן בטלית : יג] ר' ישמעאל דאמר אין חייבין בציצית : יד] ופרט לך הכתוב גבי נגעים: טו] אידך תנא מרבה : טז] או בבגד : יז] וההוא גדילים למניינא הוא דאתא · תימה מאי א) דחקו כו' גדיל או פתיל לימא רב גדיל ופתיל בעינן וי"ל דאה"נ דטעמיה דרבה בר בר חנה משום דכתיב בפרשה אחת גדיל ולא כתיב פתיל ובפרשה אחרת כתיב פתיל ולא כתיב גדיל אלמא אין זה מעכב זה ואשמועינן רב דע"כ ילפינן זה מזה ומה שאמר בזה צריך בזה דהא קמן דדרשינן גדילים למניינא בעינן למניינא אע"ג דלא כתיב ביה אלא ש"מ דילפינן מהדדי להצריך לזה מה שאמר בזה ובתוס' אחרות כתבו וז"ל וי"ל דמסתברא דטעמא דרבה בר בר חנה דכיון דכתיבי בשתי פרשיות לא בעינן תרווייהו · וא"ל רב לדידך דאמרת כיון דכתיבי בשתי פרשיות לא מעכבי להו אלא הא דאמר גדילים [למניינא] מנא לך בפתיל מניינא והרי אתה מודה לי שצריך מניינא אלמא אתה צריך למילף פתיל מגדיל וא"כ כמאן דכתיבי אהדדי דמי ובע נן תרווייהו כך תירץ הר"ם ובגליון כתוב דמסתברא טעמא דרבה משום דכתיבי בשתי פרשיות הוי כמו ריבוי אחר ריבוי ואתא למעט ולומר דבחדא סגי ורב סבר דבעינן פתיל וההוא גדיל למניינא ולא לריבוי אחר ריבוי ע"כ גליון : יח] רש"י ור"ת פסקו כרבא דדריש הכנף מין כנף ושיראין וכלך וסירקין כולן חייבים בציצית מן התורה ומינו פוטר בהן וצמר ופשתים פוטרין בין במינם בין שלא במינם מיהו אע"ג דאמר לעיל צמר בשל פשתן ופשתן בשל צמר היינו דוקא כשהיה להם תכלת שניתנה לדחות משום תכלת אבל השתא שאין לנו תכלת לא ניתנה לדחות כלל ואסור לתלות ציצית צמר בבגד פשתים וציצית פשתים בבגד צמר כר"ל לקמן דאמר דכל היכא דאיכא עשה כו' והכא אפשר לקיים שניהם דכך לי צמר כפשתים כיון דאין לנו תכלת ואע"ג דלדידהו נמי חוטי פשתן פוטרים בבגד צמר אע"ג דאפשר לקיים שניהם ולעשות כולן צמר מיהו כיון דלדידהו ניתן לדחות צמר בפשתן משום תכלת ניתן לדחות נמי פשתן בצמר אבל לדידן לא ניתן לדחות כלל : יט] אף שאר כנף אבל : כ] גבי נגעים ועוד דהא מאו בגד מרבה כל בגדים ובמס' נגעים משמע בהדיא דאינו מטמא בנגעים אלא בגד צמר ופשתים בלבד · תוס' אחרות :

א) הגה דמכולהו מתני' אוכחנא דאית כו' נ"ק · ב) אבל מהאי טעמא לא מפיק מהכנף נ"ק · ג) דבפרק במה אשה יוצאה דרשינן נ"ק · ד) וי"ל דהאי או בגד לא כתיב בנגעים עיין שם בתוס' ד"ה נפקא ליה מאו בגד · ה) דהתם לא משמע הכי דתנן בהדיא דשאר נ"ק · ו) עיין רש"ק · ז) דעושין בגדים מן הדק נ"ק

אולי צ"ל מאי דוחקיה דרב למימר דגדילים למניינא ולא למדרש דאו גדיל או פתיל נימא וכו' ·

א] תנו רבנן *סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין *והלכה כדברי ב"ה א"ר אליעזר ב"ר צדוק והלא כל המטיל תכלת ב] בירושלים אינו אלא מן המתמיהין אמר רבי א"כ למה אסרוה לפי שאין בקיאין אמר ליה רבא בר רב חנא לרבא ג] ולרמו בי עשרה ונפקו לשוקא ומפרסמא למילתא כל שכן דמתמהו עילון ולידרשא בפירקא גזירה משום קלא אילן ולא יהא אלא לבן כיון דאפשר במינן לא כדריש לקיש *דאמר ריש לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה את לא תעשה ד] וליבדקוה אלא גזירה משום טעימה וליכתבה אדיסקי אדיסקי ליקום וליסמוך אמר רבא השתא

חמץ

סדין · ה] פשתן : ב"ש פוטרין · מן הציצית דלא דרשינן סמוכין למישרי כלאים בציצית האי דנקט לשון פטור וחיוב ולא נקט לשון אוסרין ומתירין משום דציצית חובה הוא לבגד ואפילו אינו לובשה ואיסור והיתר נמי בהא תליא] וכיון דלב"ש פטור הוי להו כלאים שלא במקום מצוה ועובר עליהם משום כלאים ולב"ה דמחייבי ליה בציצית] דדרשינן (יבמות ד·) סמוכין ואין כאן משום כלאים ומותר ללובשן ובטלית של צמר נמי לב"ש אסור לעשות בה לבן של פשתן ותכלת של צמר אלא הלבן והתכלת של צמר ולב"ה מותר והאי דנקט פלוגתייהו בסדין משום דפסיקא ליה מילתיה דאין בו ציצית בלא כלאים שעיקר מצות ציצית תכלת כתיבא ביה ותכלת עמרא הוא : **אינו אלא מן המתמיהין** · מתמה את כל הרואין שאומר כלאים הוא לבוש אדבית הלל פליג רבי אליעזר : **אמר רבי אם כן** · דהלכה כב"ה למה אסרוה בירושלים : **לפי שאין בקיאין** · לדרוש סמוכין דכלאים בציצית מותר ואתו למישרי כלאים בכל מקום ואי קשיא כיון דמדאורייתא חייב היכי מצו רבנן לעקור דבר מן התורה ולמיפטריה מציצית משום גזירה ח] (היא) הא אותיבנא ביבמות בפרק האשה רבה (דף צ:) ומשנינן דכל דבר שאמרו לך בית דין שב ולא תעשה מצות עשה זו שבתורה וראו טעם לדבריהם אין זה עוקר דבר מן התורה דממילא מיעקר ולא איהו עקר לה בידים : ל"א רבי אליעזר אדב"ש פליג דאמרי סדין פטור אלמא דאי רמי ט] ציצית הוה כלאים והלא המטיל כו' תימה הוא דאיכא אבל איסורא ליכא אמר רבי א"כ דליכא איסורא מפני מה אסרוה ב"ש לפי שאין בני אדם בקיאין דכלאים בציצית מותר ואתי למישרי כלאים שלא במקום מצוה : **ונפרסמא למילתיה** · דכלאים בציצית מותר : **כל שכן דמתמהי עלוון** · דאמרי אנשים הגונים כאלו לובשים כלאים : **גזירה משום קלא אילן** · צבע היא שדומה לתכלת ואי שרית של תכלת בסדין אתי למירמי צמר צבוע בקלא אילן והוי כלאים שלא במקום מצוה וקפריך מאי איכפת לן אי רמי קלא אילן לא יהא האי קלא אילן אלא לבן בעלמא כלומר צמר לבן י] האמרן לעיל אין לו תכלת מטיל לבן ומשני כיון דאפשר במינו *כיון יא] דאפשר לבן (אי) איפשר לתת חוטי פשתן לא רמינן לבן דצמר בסדין : **כדריש לקיש** · כלומר (א) יב] *הרי לבן גמור לא מצי יג] להטילן משום ציצית משום דהוי כלאים בציצית הואיל ואפשר יד] להטילן במינו אבל תכלת דצמר דאי אפשר במינו דכל תכלת צמר הוא (ב) רמינן אי לאו משום גזירה דקלא אילן: **לקיים את שניהן** · כגון לבן דפשתן בסדין מקיים (ג) עשה דציצית טו] *) וידחה לאו דכלאים: **וליבדקיה** · לכל היורות שצובעין בהן ציצית טז] או אותן מוכרי תכלת דלא יז] ליהוו קלא אילן : **גזירה משום טעימה** · אי מצרכינן לכל הקונים לבדוק היורות אתי לשפוך הנסיון יח] בכל היורות ואמרי' לקמן (דף מב:) במתניתין יט] אם שם הנסיון ביורה פסלה לכל היורה : **טעימה** · נסיון : **וליכתביה אדיסקי** · יכתבו אגרת וישלחו לגולה הלכות טעימה כדמפרש לקמיה ליטול מלא קליפת ביצה ביורה וילבע הנסיון בתוך הקליפה: **ואדיסקי ליקום וליסמוך** · כלומר דלא חשיבא להו לאינשי הנך אגרות ועברי עלייהו : ל"א וליבדקיה ניתקן רבנן שלא יקח אדם תכלת אלא אם כן בדקה דהא אפשר ליבדקיה כדלקמן (שם) שמביא גילא ושבלילתא: ה"ג **אלא** כ] **משום טעימה** · פעמים שימכרו כא] לתכלת של נסיון שנצבע לנסות בו את היורה ואמרי' לקמן (שם) טעמה פסולה והאי מילתא ליכא למיקם בבדיקה והוה ליה כלאים שלא במקום מצוה: **וניכתביה** כב] **(הא) אדיסקא** · [א] לשלוח באותן המקומות שצובעין בהן תכלת הוו יודעין שהטעימה פסולה ומאחר שיהו הצובעין יודעין בדבר נסמוך עליהן והכא ליכא למימר לידרשיה בפרקא לפי שצובעין תכלת הרבה בכרכין ובכפרים שאין שומעין דרשה שלנו וגם במקומות רחוקים :

חמץ

סדין בציצית בית שמאי פוטרין · פירש בקונטרס דלא דרשינן סמוכין ולא איסתרי כלל כלאים בציצית והא דנקט לשון פטור וחיוב ויתכן יותר לשון איסור והיתר משום דקסבר חובת טלית ואיסור והיתר נמי בהא תליא וה"ה נמי בטלית של צמר שלא יפטרו בו חוטי פשתן ומילתא דפסיקא נקט דכל סדין מפשתן ואי אפשר בו בלא כלאים שעיקר מצות ציצית תכלת ותכלת עמרא הוא משמע מתוך פירוש הקונטרס דציצית [ב] כלאים הוא דאסרינן וכן פירש בתשובה וכן [כתב] רבינו יצחק ברבי יהודה וקשה דהא אמרינן בריש יבמות (דף ד·) אפילו מאן דלא דריש סמוכין בעלמא במשנה תורה דריש וי"ל דאיכא חד תנא בנזיר (דף נח·) דמפיק מראשו דעשה דוחה לא תעשה ולמר ופשתים לכדרבא ובית שמאי סבירא להו כההוא תנא וסבירא להו כרבי יהודה דלא דריש סמוכין אלא היכא דמוכח או מופנה ואע"ג דעשה דוחה לא תעשה לא שרי ציצית כלאים דהא אפשר לקיים שניהם ועיקר מצות תכלת לא יהא אלא בצמר אי נמי לאשמעינן קשר [ג] דלעיל לא ידעינן אלא מדאיסתרי כלאים בציצית ומיהו לא יתכן למימר כן] לפי מה [ד] שפירש למעלה גבי קשר העליון מיהו גם אההוא תנא דנזיר פר"ת דסמיך אגדילים דמראשו לא מצי מפיק כדאיתא ביבמות ותו דבסדר רב עמרם פסיק כב"ש בהא ואכן *פשיטא דלפירוש הקונטרס קים לן כב"ה כדמוכח בכל דוכתי ולפי' הקונטרס צ"ל דאין הלכה אלא כתנאי דבסמוך וכדמפרש ומשום גזירה וציצית ממינו שרי לכולי עלמא וצריך לדחוק הא דשרא רבי זירא לסדיניה היינו ציצית תכלת ומלאכא נמי (לקמן דף מא·) דאמר לרב קטינא סדינא בקייטא ציצית מה תהא עליה מציצית מן המובחר קא מקפיד ותו קשה לפירוש הקונטרס דפלוגתא דאמוראי הוא* אי ציצית חובת גברא או חובת טלית כד] ועוד דקי"ל (שם *דף מב) חובת גברא מדמברכינן להתעטף ומדב"ש נשמע לב"ה דחובת טלית הוי לכך פי' ר"ת דמדאורייתא ב"ש נמי חובי מחייבי ולא פטרי אלא משום הני טעמי דמפרש בשמעתין ואפילו ממינו נמי פטרי ליה דלמא אתי למיעבד תכלת והלכך שייך שפיר לשון פטור ועוד יש לומר לפי' הקונט' דב"ש אף במינן פטרי דסברי לה כרבי דאמר (לעיל דף לח·) התכלת מעכבת הלבן והשתא ניחא הא *דנקט סדין דווקא ומיהו תימה *) דהשתא כיון דלא איפשר לדחי עשה ללא תעשה :

אמר רבי אליעזר ברבי צדוק בקונטרס פי' שני לשונות [ה] ולשון שני שפי' דקאי אב"ש דפטרי והלא אין בו רק תמיה ורבי נמי קאי אב"ש אם כן למה אסרוה ב"ש וזהו כפי' ר"ת שלמעלה דטעמא דב"ש משום גזירה היא אבל לפי' הקונט' שלמעלה לא יתכן דניקו אב"ש והיה יכול לפרש א"כ למה אסרו העולם וטעמא דנפשיה קאמר ולא קים ליה כב"ש ועוד פי' דרבי אליעזר אב"ה מהדר דמחייבי ליה והלא בני ירושלים יתמהו עליו ואמר רבי א"כ למה אסרוה דפשיטא כב"ש לא קי"ל ולמה [ו] מתמיהין : **והלכה** כדברי ב"ה · וי"ס גורסין אי איכא ציצית של צמר ביום מיכסי ביה ופטור וכי שקעה חמה אי מלביש ליה חייב ומתקו ר"ת כמו שאפרש לקמן : **לא** יהא אלא לבן · אע"ג דאליבא דרבי קיימי דס"ל (לעיל דף לח·) התכלת מעכבת את הלבן מיהו רבי לאו טעמא דנפשיה קאמר אלא מהדר אבני ירושלים כדפרישית : **כיון** דאפשר במינן · לעיל (דף לט:) כה] דמסיקנא דחוטי פשתן פוטרין בשל צמר היינו בהדי תכלת דמיגו דתכלת [ז] פטר בשל פשתן לבן נמי פטר ואע"ג דאפשר במינו והאי דפשיטא ליה טפי דחוטי צמר פוטרין בשל פשתן היינו משום דבלאו הכי איכא כלאים אי נמי מדאורייתא (דרחמנא) שרייה ורבנן הוא דגזור דכיון דאפשר לקיים שניהם אבל מדאורייתא שרי דכלאים ממש הותר אצל ציצית ולאו משום דחיה והא דמסקינן לעיל דפוטר היינו מדאורייתא אי נמי מסקנא לא קיימא הכי :

וליבדקיה · פי' בקונטרס שתי לשונות לשון אחד לבדוק כל יורות הצובעים ומשני משום טעימה דהוי שלא לשמו והכי נמי הוה מצי למימר שמא שלא לשמו עבד כוליה ל"א ועיקר וליבדקיה כדאיתא לקמן דמייתי גילתא ושבלילתא ובדקינן ליה לציצית אי תכלת הוא או קלא אילן ומשני משום טעימה שמא ציצית זה נעשה מן הצמר שטעם בו וזה אי אפשר בבדיקה :

שמא

*) ר"ל בזמן הזה דאין לנו תכלת עי' רש"ק

יז א מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ו סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' ט סעיף ו :

שבת כה: עדיות פ"ד מ"י

נזיר מא: נח: שבת קלג. יבמות ג:

צ"ק מ"ז

[ועי' תוספות סוכה ט: ד"ה דאמר]

[לקמן מב:]

[דבר זה ליתא לקמן ולא בשום מקום בש"ס ודע דתוס' בשבת כה: ד"ה סדין כתבו דבר זה בשם בעל ה"ג ותוכף גברא הוא מדמברכינן להתעטף בציצית וכ"כ תוס' עוד ביבמו' ג: סד"ה כולהו נמי]

נ"א דנקט סדין בציצית ולא תכלת בסדין

לב"ש דאסר רש"א

נ"א הא לבן דצמר

*) [נ"א כלבן דפשתים ולא ידחה לאו דכלאים וכ"ה מקיים שניהם וכצ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד עשה דציצית כגון לבן דפשתן וידחה לאו דכלאים וכצ"ל]

רבינו גרשום

סדין של פשתים בציצית בית שמאי פוטרין · לפי שתכלת צמר הוא והוי כלאים : וב"ה מחייבין · דרחמנא שריה ומשו"ה נקט לשון פטור וחיוב דכל בגד שיש לו ד' כנפים חייב בציצית : א"ר אלעזר ב"ר צדוק האיך בית שמאי פוטרין והלא כל המטיל תכלת לסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהין (אבל) שתמיהין עליו בני אדם אותן שאין יודעין שמותר · תמיהא איכא איסורא ליכא : אמר ר' א"כ שאינה אסורה בציצית למה אסרוה חכמים לפי שאינבקיאין· מפני בני אדם שאינן בקיאין בהלכות ציצית ולא ידעי דשרי להכי אסרו בירושלים משום דהוה רוב עם ולא בקיאי לישנא אחרינא אמאי מחייבי ב"ה והלא כל המטיל אינו אלא מן המתמיהין שתמיהין עליו בני אדם מפני מה הטיל והלא אינו חייב בציצית · אמר ר' (יוסי) א"כ הואיל וב"ה מחייבין למה אסרוה חכמים והלשון הראשון הוא עיקר : ולרמו בי עשרה תכלת לסדינין וליפקו לשוקא וניפרסמא למילתא לאותן שאינן בקיאין דמותר כ"ש דמתמהי כי חזו בי עשרה בסדיניהון ומשום הכי אסורה : ולדרוש בפרקא בדרשא בבית הכנסת דשרי לשווי תכלת בסדין ולא ליתמהו : גזירה דלמא אתו למירמא קלא אילן צמר שצבוע בקלא אילן שדומה לתכלת וההוא לא הוי מצוה והייב משום כלאים הילכך אסורה : ואמאי אסרוה מפני כך לא יהיה אותו קלא אילן אלא כלבן כלומר אם אינו חשיב כתכלת נדוננו כלבן וליטא דשרי: כיון דאפשר מינן כלומר (א) כיון שמטיל הכנף והוא עיקר מצותן של ציצית הילכך לא נדוננו כלבן של צמר הקלא אילן להתירה דאפי' לבן של צמר אין עיקר מצותה:אם אתה יכול לקיים את שניהם עשה דציצית ולאו דלא תלבש שעטנז כגון הכא דמצי לקיים שניהם דיכול למירמי ביה חוטי פשתן והלכך אסורה גזירה משום קלא אילן: ואמאי אסורה משום קלא אילן וליבדקה' כלומר נידרש להו בפירקא היאך אדם יכול לבדוק אם הוא תכלת או קלא אילן וידעי למיבדקיה ואכתי לישתרי · אע"ג דידעי למיבדקיה להכי אסרוה גזירה משום טעימה דתכלת · ניסיון שמנסין את הצבע של תכלת שלוקחין מעט צמר ומטבילין בצבע לידע אם יהיה לו מראה יפה של התכלת וזו היא טעימה ואותה טעימה פסולה שלא נצבעה לשום ציצית · ושמא יטלנו בסדין ואותו אי אפשר לבדוק והוו כלאים הילכך אסורה : ואכתי מפני מה אסורה בשביל טעימה: ולכתבה אדיסקי כלומר יכתבו ספרים ולשדרן לגולה דטעימה פסולה לציצית ולא אתו למירמי בסדין ואנן אדיסקא ליקום וליסמוך למישריה שמא איכא מאן דלא חזי לדיסקא ואתו למירמי טעימה אמר רבא השתא

(א) אולי צ"ל כיון דצריך להטיל ממין הכנף והוא עיקר כו'

שיטה מקובצת

א] ת"ר · (שבת כה) וע"ש בתוס' : ב] תכלת בסדינו בירושלים : ג] לרבא ולירמו : ד] תעשה וליבדקה : ה] סדין של פשתן : ו] תליא דכיון דלב"ש : ז] בציצית דדרשי : ח] תיבת היא נמחק : ט] רמי ביה ציצית : י] צמר לבן הא אמרינן : יא] כיון דלשל לבן אפשר : יב] כלומר אפי' הוי לבן : יג] להטילו : יד] להטיל במינו אבל תכלת דצמר דאי אפשר בסדין : טו] דציצית ולאו דכלאים הס"ד ומה"ד ואם לאו כגון תכלת דאי אפשר בשל פשתן יבא עשה דציצית וידחה: טז] תיבות או אותן נמחק: יז] דלא להוי : יח] הנסיון בתוך היורה : יט] בשמעתין טעימה אם : כ] אלא גזירה משום : כא] שימכרו לו תכלת : כב] תיבת הא נמחק : כג] למימר*) כמו תיבת לפי נמחק : כד] טלית ולפירושו משמע דהך ברייתא סבירא לה דכלי קופסא חייבת בציצית וא"כ תיקשי מינה למ"ד כלי קופסא פטורין ועוד דבסדר רב עמרם פסק כב"ש היאך אפשר לפסוק במאן דלא דריש סמוכין הא איכא כמה גופי תורה דמסמוכין אתי ועוד פרש"י בתשובה דאע"ג דב"ש פוטרין סדין בציצית היינו דוקא תכלת דהוי כלאים אבל מינו מיהא צריך למשדי ביה ותימה אמאי דאמר לקמן דמלאכא כו' ואי כתשובת רש"י אמאי קאמר ציצית מה תהא עליה הא נוכל לקיים במינה וי"ל דעיקר ציצית של תכלת היא ואעיקר מצוה מן המובחר קפיד וכן ההיא דפ' במה מדליקין דף כ"ה ע"ב דאמר כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי כו' עד היו מחבין ממנו כנפי כסותן ואם היה להם ציצית של מינם למה היו מחבאין אלא לפי שלא היה להם תכלת דעיקר מצות ציצית בכך ור"ת פירש סדין בציצית ב"ש פוטרין מדרבנן ומשום הני טעמא דמפרש לקמן גזירה משום קלא אילן כו' ותנא פוטרים ולא אוסרין לפי שאפי' הטיל בהן מינן פוטרים ור"א אב"ש פליגי דהלא כל המטיל כו' תמיהא הוא דאיכא הא איסורא ליכא וכל הך סוגיא אליבא דב"ש קאי · תו"ח : כה] דמסיקנא דחוטי צמר פוטרין בשל פשתן ושל פשתן :

*) אולי צ"ל למימר כן כמו שפירשתי למעלה וכו' ותיבות לפי מה נמחק .

הגהות צ"ק [א] ולשונות : [ב] לכלאים הוא דאסירי : [ג] עליון דלא ידעינן : [ד] שפירשתי : [ה] ולשון שני פירש דקאי : [ו] מתמיהין הלכה כב"ה וי"ס גורסין אי עשה ציצית כב"ש והדייה : [ז] פטר לבן של פשתן כמי פסל :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה כדריש לקיש כלומר לבן וכו' : (ב) בא"ד צמר הוא שרי אי לאו משום : (ג) ד"ה לקיים וכו' מקיים הס"ד ואח"כ מ"ה עשה דציצית כגון לבן בפשתן וידחה לאו :

מסורת הש"ס

חמץ בפסח ויוה"כ דכרת סמכינן *אדיסקי הכא דעשה בעלמא לא כל שכן אלא אמר רבא הא מילתא אמרי ואיתמר במערבא משום דרבי זירא כוותי שמא יקרע סדינו בתוך ג' ויתפרנו והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי שרא רבי זירא לסדיניה רב זירא אמר גזירה א] נמי משום [ב]כסות לילה ואמר רבא הא *מילתא אמרי ואיתמר במערבא [ברכות מה:] משמיה דר' זירא כוותי [ג]היא של בגד וכנפיה של עור חייבת היא של עור וכנפיה של בגד פטורה מאי טעמא עיקר בגד בעינן ב] רב אחאי אזיל בתר כנף אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא [ד]הטיל לבעלת שלש והשלימה לארבע פסולה [משום] תעשה ולא מן העשוי ג] מיתיבי חסידים *הראשונים כיון [לקמן מח.] שארגו בה ג' היו מטילין לה תכלת אימא כיון ד] שפצעו בה ג' היו מטילין לה תכלת ומי אמרינן תעשה ולא מן העשוי (איני) ה] והאמר ר' זירא הטיל למוטלת כשרה אמר רבא ו] השתא בבל תוסיף קאי מעשה לא הוי מתקיף לה רב פפא ז] ממאי דגברא לאוסופי קא מיכוין דלמא לבטולי [ה]קא מיכוין ובל תוסיף ליכא מעשה איכא אמר ר' זירא אמר רב מתנא אמר שמואל תכלת אין בה משום כלאים ואפי' בטלית פטורה מאי טלית פטורה אילימא דלית בה שיעורא והתניא טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול

חמץ בפסח כו'. כשהיו מעברים שנה היו שולחין אגרות לגולה לעשות ב' אדרים כדאמרינן בפ' קמא דסנהדרין (דף יא·) מודעין אנחנא לכון כו': **הא מילתא אמרי ·** אנא הכא ח] ואמרי במערבא משום רבי זירא כוותי דמשום הכי אסרו ציצית בסדין : **גזירה** ט] **משום שמא יקרע סדין ·** קודם לכן בתוך ג' אצבעות י] לשפת הכנף דהיינו מקום הציצית : **ויתפרנו ·** בחוטי פשתן ויניח סוף החוטין התלויין שם ואחר כך יתן בה שני חוטי תכלת ויצרף אותן שנים של לבן עמהם : **והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי ·** ונמצאת ציצית פסולה והוו כלאים שלא במקום מצוה : **תעשה ולא מן העשוי ·** דפסול היינו יא] שעושה מתחילה שלא לשם ציצית ולא נעשה כמצותו ואחר כך תקנו קרינן ביה יב] ולא מן העשוי ונמצא ציצית פסולה : **שרא ר' זירא לסדיניה ·** התיר ציציותיו מסדינו שהי' של פשתן ובטלן משום שמא יקרע והיינו דאמר רבא איתמר במערבא משמיה דרבי זירא כוותי : **ה"ג ר' זירא אמר גזירה משום כסות לילה ·** שמא יתכסה בו בלילה דפטור מציצית שנאמר וראיתם אותו וזכרתם פרט לכסות לילה ונמצא נהנה מכלאים שלא בשעת מצוה : **וכנפיה של עור ·** שנחתכו קרניה ותלה בהן עור : **אזיל בתר כנף ·** ועביד איפכא : **הטיל ·** ג' ציצית לבעלת ג' כנפים ואחר כך תלה בהן קרן ד' ועשה בו ציצית פסולה דג' ראשונות עשויין מתחילה שלא כמצותה וכי הדר מתקנה איכא תעשה ולא מן העשוי : **חסידים ·** זריזין במצות : **כיון שארגו ·** בטלית ג' אצבעות יג] דמיקרי בגד כדאמרינן לגבי טומאה : **היו מטילין בה תכלת ·** בשני קרניה ולכי גמרי לה היו מטילין לשנים אחרים ולא אמרינן תעשה ולא מן העשוי יד] ואע"ג דלא הוה מחייבין בציצית עד שתהא כדי שיתכסה בה קטן ראשו ורובו כדלקמן (א) [א] שכל ציצית שלא נעשית מתחילתה לשם ציצית אע"פ כשנעשית שלא לצורך איכא מן העשוי דהא הכא שלא לצורך נעשית דלא היו לה אלא ב' קרנות דאלו קרנותיה האחרים אינן ראויין לציצית שהרי סופו להוסיף עליה הרבה והויא לה ציצית למעלה מג' ואנן תוך שלשה בעינן : **כיון** טו] **שפלטו בה ג' ·** כיון שהגיעו לג' אצבעות האחרונים מטילין לה תכלת מיד ולא משהו לה מידי דהשתא ליכא למימר תעשה ולא מן העשוי דהא מכיון שהגיעו לתוך ג' האחרונים הוו להו אותן שתי קרנות נמי ראויין לציצית שכשתגמר נמצאת ציצית בתוך ג' : **הטיל למוטלת ·** שהיה בה ד' ציצית והטיל לה ד' אחרים טז] כשרה בהני בתראי ואע"ג דהדר פסקינהו לקמאי והא הכא דשלא לצורך עבדינהו בשעת עשייה ומכשרא בהו : **אמר רבא ·** לעולם שלא לצורך מן העשוי קרינן ביה והכא להכי מכשרא בבתראי דקאי בבל תוסיף כי עבדינהו ולא הוו מעשה דכיון דעובר על דברי תורה לא מיקרי מעשה הלכך כי פסיק לקמאי היא הויא עשייתן דבתראי (עשיה) אבל שלא לצורך דבעלת ג' שאינו עובר עליהן הוי מעשה לאקרויי ציצית העשויה בפסול ואיכא כשגומרה תעשה ולא מן העשוי יז] : **מעשה איכא ·** והדר קושיא לדוכתה : **תכלת אין [בה] משום כלאים ·** קס"ד דהכי קאמר ציצית יח] אין בהם משום כלאים ואפילו כו' :

והגדול

שמא יקרע סדינו בתוך ג' · פי' בקונטרס בתוך שלש לכנף וכשיתפרע בחוטי פשתן יניח סוף החוטין תלויין שם לציצית והוה ליה תעשה ולא מן העשוי ואפי' לרבנן דאמרי (לעיל דף לח·) דתכלת אינה מעכבת את הלבן היינו כשיש ד' חוטין אבל הכא דליכא אלא ב' לא מיהו הוה ליה למינקט משום דבעינן טוויה או תלייה לשמה אבל תעשה ולא מן העשוי ליכא לפי מה שאפרש לקמן גבי עשאה מן הקוצים ומן הגרדין וכו' והא דתניא לקמן (דף מא.) טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור תוך ג' רבי מאיר אומר לא יתפור וחכ"א יתפור אפי' [ב] לרבנן גזרינן שמא יתפור ויהא בו איסור כלאים ומיהו קשה מההוא דרב הונא דאמר לקמן (דף מא:) רחוק מן הכנף ד' הוי מצות ציצית אבל מברייתא דחסידי ליכא לאקשויי דהא מפרשינן בסמוך כיון שפלטו שלש לכך צריך לפרש תוך שלש היינו שנקרע הכנף שהציצית תלוי בה ולא נשתייר ג' והוי כאילו נפסק לגמרי אבל אם נשתייר בו ג' לדברי הכל חיבור מעליא הוי והשתא שמעתין כר' מאיר אתיא והא דלא גזרינן שמא יקרע כולה דבהא לא טעו והא דמשמע פ' דם חטאת (זבחים דף צד:) גבי בגד שיצא חוץ לקלעים דאפילו נשתייר בו ג' אלא שאין בו כדי מעפורת לא חשיב חיבור ובפרק העור והרוטב (חולין דף קכג:) מוכח דכדי מעפורת הוי טפי מג' שאני התם דכל הבגד נקרע אבל הכא שאינו נקרע רק חתיכה לא הוי יט] בפסול :

כ] **ר'** זירא אמר · משמע דרב זירא לאו היינו רבי זירא ולא כפירוש הקונטרס בכתובות (דף מג:) :

משום כסות לילה · ר"ת פי' דכן עיקר כדאיתא פ' במה מדליקין (שבת דף כה:) ואינהו סבור משום כסות לילה מתוך כך יש להוכיח מכאן דהלכה כר' שמעון *דלילה לאו זמן ציצית היא ועוד אמרינן פ' במה מדליקין (דף כז:) אשר תכסה בה למה לי לאתויי כסות סומא והיינו כר"ש דלרבנן דרבי שמעון מוקמי ליה לרבות בעלת חמש אלמא סתם הש"ס כר"ש אתא ועוד בפ' ב' דברכות (דף יד:) אמרינן שלא היו אומרים במערבא פרשת ציצית בלילה [ורב יוסף אמר עלה] כמה מעליא האי שמעתא וסתם ברייתא נמי פ"ק דזבחים (דף יח:) כר' שמעון מוקי ורב יהודה דרמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה לקמן (דף מג·) ובפ"ק דסוכה (דף יא·) ר"י לבד היה עושה כן ובפ"ק דברכות (דף יג·) אמר ר' יהושע בן קרחה למה נסמכה פרשה וכו' לומר שזו נוהגת בין ביום בין בלילה וזו אינה נוהגת אלא ביום ואור"ת אע"ג דכסות יום חייב אפי' בלילה וכסות לילה פטור אפי' ביום מכל מקום מיקרי שפיר זמן גרמא שהיום גורם לחייב המלבוש מיהו בירושלמי דקדושין ובתוספתא גרסינן איזו היא מצות עשה שלא הזמן גרמא כגון אבידה ושילוח הקן ומעקה וציצית ורבי שמעון פוטר את הנשים מן הציצית אמר להם רבי שמעון אי אתם מודים לי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא שהרי כסות לילה פטור אמר ר' אילא טעמא דרבנן שאם היתה טלית המיוחדת ליום ולילה חייבת ובספרי נמי תניא על כנפי בגדיהם שומע אני אף בעלת ג' וכו' שומע אני אף כסות לילה במשמע ת"ל וראיתם אותו ביום ולא בלילה ואם היתה טלית מיוחדת ליום ולילה חייבת בציצית וצ"ע : **והאמר** ר' זירא הטיל למוטלת כשירה · תימה היכי ס"ד דרבי זירא לית ליה תעשה ולא מן העשוי הא כא] ר' זירא גופיה אית ליה לעיל וי"ל דס"ד כיון דתחילת הנחתן לשם מצוה לא שייך ביה תעשה ולא מן העשוי אבל לעיל כי חתך נתבטלה הנחתו : **בבל** תוסיף קאי מעשה לא הוי · דכיון דעביד איסורא לא חשיב עשייה ובשעת קליטת הראשונים זו היא עשייתן ולא דמי להאיא דפ' קמא דסוכה (דף יא·) דלא אמרינן קליטתן זו היא עשייתן וצ"ע : **ממאי** דגברא לאוסופי קמיכוין · [ג] אפילו למאן דאמר בפ' בתרא דעירובין (דף ק·) דלעבור משום בל תוסיף לא בעי כוונה ומשמע נמי בההוא פירקא דלרבי יהושע לא בעי כוונה מ"מ הכא מודה דליכא בל תוסיף כיון דלבטולי קמיכוין : **תכלת** אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה · מדקאמר ואפילו ולא קאמר אפי' בלא וי"ו משמע דבלא טלית פטורה איצטריך לאשמועינן דתכלת אין בה משום כלאים וכי האי גוונא דייק פ' טרף בקלפי (יומא מו·) אומר היה ר"מ אברי עולת חול שניתותרו עושה להן מערכה וסודרן ואפי' בשבת ומוכחא [ד]סוגיא דהתם דתרתי מילי אשמעינן כב] ואור"ת דהכא נמי אשמעינן דאפילו בלילה אין בה משום כלאים אף על גב דלאו זמן ציצית היא דלגמרי התיר הכתוב כלאים של ציצית והא דגזרינן לעיל משום כסות לילה היינו כסות שאינו מיוחד רק [ה] ללילה (ור"ת סותר פירוש שלמעלה) דכסות יום חייב אפילו בלילה וכן פרק קמא דקדושין (דף לד·) ותדע דאמרינן

יח א מיי' פ"ד מהלכות קדוש החדש הלכ' ז :

יט ב מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ז :

ב ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע א"ח סימן יא סעיף ה :

כא ד מיי' שם פ"א הלכה ... טוש"ע שם סעיף ה :

כב ה מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ו :

כג ו מיי' שם פ"ג הלכה א טוש"ע א"ח סימן יח סעיף א :

שיטה מקובצת

א] גזירה משום כסות לילה האי טעמא הוא עיקר ומינה שמעינן דלילה לאו זמן ציצית הוא ולפיכך אין להטיל ציצית בכסות לילה ואפילו מינה וקיי"ל בהא כב"ש דסדין בציצית פטור ופר"ת דאפילו במינה. פטור וכסות המיוחד ביום אי לביש ליה בלילה נמי מברך עליו וכן משמע בירושלמי ואמר הרר"י מקינון שכך היה מנהגו של הריב"א כשהיה משכים קודם עמוד השחר ללמוד תורה היה מברך על טליתו משום ההיא דירושלמי אבל לא היה נראה בעיני ר"ש בר שמשון לברך בלילה על הציצית כיון דלילה לאו זמן (תפילין) [ציצית] היא והיה נוהג בסליחות קודם עמוד השחר ובערבית היה לוקח טלית שאולה להתעטף בו שלא הי' מברך עליו: ב]רב אחאי אזיל בתר כנפי ואומר הר"י דאפילו לרב אחאי כשנותנין מעט עור על הכנף לחיזוק הוי שפיר מין כנף כיון שלא נסמך הכנף לצמר ע"כ: ג] מיתיבי חסידים הראשונים כו' וא"ת אמאי לא פריך מהא [אהא] דאמרינן תלאן ואח"כ פסק ראשי החוטין שלהן פסולה משום תעשה ולא מן העשוי וי"ל דהתם גוף הציצית נעשו בפסול שלא היה בהם כי אם אחד ארוך ולא היה כלום בהא כו"ע מודו דאמרי' תעשה ולא מן העשוי דפסול אבל הכא שהציצית נעשו כהלכתן אלא שנעשו בפטור משו"ה פריך[עלה] מקדברייתא שהיו מטילין לה ציצית אע"פ שעדיין לא היה לה אלא ב' כנפות כפי' רש"י וכן ההיא דסוכה דהדלה עליה גפן ואח"כ פסקה מלמטה ודאי לכו"ע דהוי עשוי בפסול: ד] שבצעו בהי' פ"ה כיון שנגמרו את הבגד עד ג' אבל קודם ג' לא היו מניחים דלא הוי מקום הנחת ציצית ולא נהירא דא"כ א) תקשי לקמן דף מ"א ע"ב והיינו רב הונא דהכא דאמר לקמן ארבע בתוך ארבעה ונראה לפרש שבצעו בה שלש כלומר שנכנסו לתוך ג' אחרונות אבל קודם לכן כיון שעתידים להוסיף ג' שהוא בגד חשוב בפני עצמו מתבטל הכנף הראשון דאין הציצית בכנף הבגד כלל אבל בבגד שנגמר יכול להיות שמקום הנחת ציצית בתוך ד' תו"חי ס"א (מה שנגמר) [אם נגמר] בתוך ג' מה שמוסיף מכאן [ואילך] לא חשיב כנף בפני עצמו אבל מה שמוסיף אח"כ יותר משלש הו"ל הכנף אחר שהטיל (כנף) [הציצית חשוב] בגד בפני עצמו : ה] והאמר ר' זירא כו' אלמא דלית קפידא דתעשה ולא מן העשוי וא"ת והא ר' זירא אמר לעיל שמא יקרע כו' אלמא דאית ליה תעשה ולא מן העשוי וי"ל דהתם אינו נעשית כהלכות ציצית שהרי חוט התפירה הוא ממנין הד' חוטין אבל הכא הד' ציצית אחרונים נעשין כהלכתן אלא שנעשו בפטור והקשה מורי וכי פליג ר' זירא אההיא דתנן הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואח"כ חתכה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי וי"ל דלא דמי דהתם נעשו בפסול דסוכה נעשית במחובר וגבי תלאן ואח"כ פסקן נעשו נמי בפסול שלא היו בה ד' חוטין אבל הכא הרי אחרונים כהלכתן אלא שנעשו בפטור אבל ההיא דבעל שלש פריך שנעשו כהילכתן אלא שנעשו בפטור : ו] תיבת השתא נמחק : ז] ממאי דגברא לאוספי קא מכוון כו' וא"ת במאי פליגי וכי רבא סבר דעובר בבל תוסיף בעשיה מיד אע"פ שאינו לובשו ופי' הר"ם דה"ק רבא בבל תוסיף [קאי] דעתו ללובשו ורוצה לעבור בבל תוסיף ומשום הכי מעשה לא הוי ופריך רב פפא ממאי דללובשו קא מכוון דלמא לבטולי קא מיכוון פי' לפסוק הראשון קודם שילבשנו ולא יעבור בטלית זה בבל תוסיף תו"ח : ח] הכא ואיתמר במערבא : ט] גזירה שמא יקרע סדין : י] לשפת ולפי האי טעמא נקט דוקא סדין בציצית לפי שנוח ליקרע תוס' אחרות : יא] שנעשית מתחילה : יב] ביה תעשה ולא מן העשוי אבל אם היתה ציצית כשרה מתחילה לית בה משום תעשה ולא מן העשוי הס"ד : יג] אצבעות שראוי לתלות בהן ציצית : יד] תיבות ואע"ג דלא הוה כו' עד כדלקמן לשם נמחק אלמא שכל ציצית שלא נעשית מתחילתה בפסול אע"פ שנעשית שלא לצורך ליכא מן : טו] כיון שבצעו : טז] אחרים לבטל ארבע ציצית הראשונות כשרה בהני בתראי ואע"ג דאי עביד שלשה בתראי אכתי לא בטיל קמאי ואשתכח שלשה אינן ציציות דהא לא מחייב וכי הדר עביד לרביעי דביטל קמאי קרינא להנך שלשה ראשונות שבאחרונות שמצטרפין בהדי רביעית תעשה ולא מן העשוי ע"כ ברש"י כת"י וכן כתוב בפסקי הרא"ש: יז] העשוי וזה עיקר הס"ד : יח] ציצית אע"ג דחציה פשתן וחציה צמר אין בה משום : יט] הוי כנפסק תיבת בפסול נמחק : כ] ה"ג רב זירא : כא] רבי זירא (דהא) [גופיה] אמר לעיל גזירה שמא יקרע : כב] ואור"ת קדושין דף ל"ד ע"א בתוס' :

א) נראה דצ"ל הקשי מהכא על דברי רב הונא לקמן (דף מא) דאמר ארבע וכו'

אחמץ בפסח ויוה"כ דאיסור כרת סמכינן אדיסקא שעולחין לגולה כשמעברינן אדר או אלול : הכא דעשה בעלמא הוא דכתיב ועשו להם ציצית לשמן לא כ"ש דסמכינן : אלא מה טעם אמורה גזירה שמא יקרע סדינו בתוך ג' אצבעות סמוך לכנף מקום שראוי להטיל ציצית ויתפרנו להקרע בחוט של צמר או של פשתים ופעמים שמשתייר מן החוט של תפר ויעשנו ציצית עם חוטין אחרים והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי ולא הוי ציצית ועובר משום כלאים . מאי טעמא' האי דכתיב על כנפי בגדיהם בענין עיקר טלית רובו שיהא של בגד : אמר רב סחורא הטיל ציצית לבעלת שלש כנפים והשלימה לד' שעשה לה כנף רביעי והניח בו ציצית רביעית פסולה מאי טעמא דכי הטיל לבעלת ג' לא הוי ציצית דלאו בת חובה היא ההיא שעתא דעל ארבע כנפות כסותך אמר רחמנא ולא על ג' וכי משלים לה ד' לאו כלום הוי דהני תלת מיחזי כמו שלא נעשו לשום ציצית ולא מצי למיחשבינהו השתא דתעשה אמר רחמנא בעידן חיובא ולא מן העשוי כבר שלא בזמן חיובא : חסידים הראשונים כיון שארגו בה בטלית ג' אצבעות היו מטילין לה תכלת לאותן שתי כנפים מפני שהיו זריזין במצות וכי משלמי לה לטלית כולה רמו לה ב' ציציות האחרים אלמא לא אמרי' תעשה ולא מן העשוי כבר : אימא כיון שבצעו בה שלשה כלומר כיון שנגמרו ג' אצבעות האחרונות לא הוו משהו לה אלא לאלתר רמו לה תכלת וכל הכנפים ביחד : והאמר ר' זירא הטיל למוטלת · היינו שהטיל ציציות אחרים לסדין שבבגד שהיתה מוטלת לה ציצית כשרה ואין בה חיוב כלאים דחשבינן כמי שהטילן כולן ביחד דמי ולא אמרינן כי רמי הני בתראי לא הוי חובה הואי דכבר היו לה ציציות הכא נמי שהטיל לבעלת ג' כי חזר והטיל הרביעי ליחשוב כהטיל עכשיו כולן ביחד הוו ולא תפסל : אמר רבא מהא לא קשיא דהאי הטיל למוטלת משום הכי כשרה דבבל תוסיף (בעל) קאי אבל מעשה לא הוי הנך בתראי לצורך תיקון הטלית שכבר היא מתוקנת והוי כמאן דליתנהו משום הכי כשרה' אבל הכא הטיל לבעלת שלש קא עביד השתא הוא דמיתקנא כד משוי ביה האי ציצית רביעי' וכיון דהנך ג' קמאי לאו בכשרות עבידנהו קרינא ביה תעשה ולא מן העשוי הלכך פסולה : מתקיף לה רב פפא מאי תירוץ דרבא ממאי דהאי גברא דהטיל למוטלת לאוסופי קא מיכוון ולא לבטל כך קאמרת דלמא לבטולי הנך קמאי קא מיכוון ומעשה איכא דהשתא הוא דקא עביד מעשה ואפילו הכי אמר רבי זירא דכשרה דדמי כמו שהטילן ביחד דאי לא חשבינן הכי אמאי כשרה הא הוי הנך קמאי כלאים אלא שמע מינה דחשבינן להו כציצית הכא נמי בהטיל לבעלת שלשה אע"ג דהשתא קא עביד מעשה כי השלימה אמאי פסולה ליחשבינהו נמי כמו שהטילן ביחד אלא ודאי קשיא : תכלת בסדין אין בה משום כלאים ואפילו בטלית שהיא פטורה מן הציצית אין בה משום כלאים : אילימא דלית בה שיעורא כדי להתכסות :

הגהות צ"ק [א] אלמא שכל ציצית שנעשית מתחילתה כו' לצורך ליכא מן : [ב] לרבי מאיר גזרינן : [ג] אפילו לרבא דאמר בפ"ב דר"ה דף כח ע"ב לעבור משום כו' [illegible] ומ"ש [illegible] פ"ב דעירובין [illegible] דהתם אינו מזכיר כלל אי בעי כוונה או לא : [ד] מסוגיא : [ה] ללילה לכסות יום חייב אפי' בלילה ור"ת כתב פירושו לעיל וכן בפ"ק כו' [illegible] :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה היו מטילין וכו' כדלקמן אלמא דכל ציצית שנעשית מתחילתה אע"פ שנעשית שלא לצורך ליכא מן העשוי :

תורה אור · מסורת הש"ס

והגדול יוצא בה דרך עראי חייבת בציצית אין הקטן מתכסה בו ראשו ורובו אע"פ שהגדול יוצא בה עראי פטורה וכן לענין כלאים והוינן בה מאי וכן לענין כלאים אילימא וכן לענין איסורא דכלאים והא אנן תנן *אין עראי בכלאים ואמר רב נחמן בר יצחק וכן לענין סדין בציצית אלא מאי פטורה הטיל למוטלת א] והא אמרה רבי זירא חדא זימנא ב] *חדא מכלל דחבירתה איתמר ת"ר טלית כפולה חייבת בציצית ורבי שמעון פוטר ושוין שאם כפלה ותפרה שחייבת תפרה פשיטא לא צריכא דנקטה בסיכי רבה בר הונא איקלע לבי ג] רבא בר רב נחמן חזייה דהוה מיכסי ד] טלית כפולה ורמי ליה חוטי עילוי כפילא איפשיטא ואתאחוטא וקם להדי רישיה אמר ליה לאו היינו כנף דכתב רחמנא באורייתא אתא שדייה איכסי גלימא אחריתי אמר ליה מי סברת *חובת גברא הוא *) חובת טלית הוא זיל רמי לה לימא מסייע ליה חסידים הראשונים כיון שארגו בה שלש היו מטילין בה תכלת שאני חסידים דמחמרי אנפשייהו ופליגא דמלאכא דמלאכא אשכחי' לרב קטינא דמיכסי סדינא אמר ליה קטינא קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא ציצית ה] **) של תכלת מה תהא עליה אמר ליה ו] ענשיתו אעשה אמר ליה בזמן דאיכא ריתחא ענשינן אי אמרת בשלמא חובת גברא הוא היינו דמחייב דלא קא רמי אלא אי אמרת חובת טלית הוא הא לא מיחייבא אלא מאי חובת גברא הוא נהי דחייביה רחמנא כי מיכסי טלית דבת חיובא ז] כי מיכסי טלית דלאו בת חיובא היא מי חייביה רחמנא אלא הכי קאמר ליה ח]° מצדקי למיפטר נפשך מציצית אמר רב טובי בר ט] קיסנא אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ומודה שמואל *בזקן שעשאה לכבודו שפטורה מ"ט °אשר תכסה בה אמר רחמנא האי לאו לאיכסויי עבידא בההיא שעתא ודאי רמינן ליה משום °לועג לרש חרף י] עושהו אמר רחבה אמר ר' יהודה טלית שנקרעה יא] חוץ לשלש יתפור תוך שלש לא יתפור תניא נמי הכי טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור תוך שלש רבי מאיר אומר לא יתפור וחכ"א יתפור ושוין שלא יביא אפילו אמה על אמה ממקום אחר ובה תכלת ותולה בה [פ] ושוין שמביא תכלת ממקום אחר ותולה בה

ובלבד

*) [עי' תוס' ברכות יד: ד"ה ויאמר]
**) [עי' תוס' לעיל מ. ד"ה סדין כו']

כלאים פ"ט משנה ג · [מגילה כג:] · תו"כ · דברים כב · משלי יז

רש"י

והגדול יוצא בה עראי · שאינו בוש לצאת בה יב] לשוק: **אילימא וכן לענין איסורא דכלאים** · דאי אין קטן מתכסה בה אין בה משום כלאים אם נארג בה כלאים: **והתנן אין עראי בכלאים** · כלומר אין דין עראי בכלאים שאע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי יש בה משום כלאים אם נארג בה כלאים: **ואמר רב נחמן** · מאי וכן לענין כלאים וכן לענין סדין בציצית יג] אלמא ציצית בטלית שאין בה שיעור יש בה משום כלאים: **אלא מאי פטורה** · דקאמר לעיל ואפילו בטלית פטורה כגון הטיל למוטלת יד] דכי שריא רחמנא כלאים בציצית לגמרי אישתרו טו]: **חדא זימנא** · לעיל הטיל למוטלת כשרה וכיון דמתכשרא בהנך בתראי וכל שכן בקמאי אי הוה פסיק לבתראי פשיטא דאין בה משום כלאים דהא כולה ציצית מיקרו: **חדא מכלל חברתה איתמר** · מכלל דהטיל למוטלת כשרה איתמר הך דכלאים: **טלית כפולה** · שהיתה ארוכה כשתים וכפלה: **ורבי שמעון פוטר** · שאם תפשט נמצאת ציציות באמצעיתה: **שאם (א) תפרה חייבת** · דלא תפשט: **דנקטה בסיכי** · ברוק"ש ל"א תפירה רחבה בשטי"ר וקשיא לי הא דאמר בסוף הקומץ (לעיל לז: ע"ש) האי מאן דחייטיה לגלימא כו': **איפשיטא** · הטלית היו טז] ציצית באמצעיתה שהיתה יז] [א] רחבה כפלים בקומתו והיתה כפולה והכפל מוטל על ראשו ושני הראשין של טלית למטה מאחוריו ושתי ציציות היו [ב] בקרן האחד ושנים בשני ראשי הכפל מקום שארכו כלה יח] וכשנפשטה היה (ב) חבוי כולו בה ונמצאו שתי ציציות של כפל באמצע הטלית כנגד ראשו של רבא: **לאו היינו כנף** · דהא באמצעיתה עומדין: **מי סברת חובת גברא הוא** · לקיים מצות ציצית באחת מהן דתיפטר בהך אחריתי: **חובת טלית הוא** · ואפילו יט] עשר יש לך טעונות ציצית כ]: **מסייע ליה** · דחובת טלית הוא: [ג]**סרבלאטונים כו'** · ואי חובת גברא הוא למה לה ציצית עד שיתכסה בה: **ופליגא דמלאכא** · כא] [ד] דרבה בר רב הונא דהמלאך אומר דחובת גברא היא: **דמיכסי סדינא** · דלא הוה ליה ציצית כדאמרינן לעיל משום כסות לילה: **סרבלא** · כגון אותן שלט שהן עגולין ואין לה אלא שני כנפים [למטה] דפטורה מציצית: [**סרבלא** · מנטו"ל בלע"ז]: **הא לא מיחייבא** · הן טלית דסדין ודסרבלא ומאי איכפת ליה: **נהי דחייביה רחמנא** כב] · כי מיכסי טלית בת חובה הראוי [ה] לציצית כג] חייביה רחמנא (ג)לגברא לאהדורי בתר טלית כד] דחיובא ולאכסויי בה מי [חייביה]: **אלא הכי קאמר ליה עזדקי למיפטר עצמך מציצית** · תבקש תחבולות לפטור עצמך מציצית · עזדקי תחבולות וחבירו בבבא קמא בפרק הכונס (דף נו·) כל עזדקי דאית לה למיעבד עבדה: **כלי קופסא** · טליתות הראויין לציצית אף על פי שמקופלת ומונחת בקופסא חייבת בציצית דהואיל ועומדת היא להתכסות בה אשר תכסה בה קרינא ביה: **לכבודו** · לתכריכין: כה] **בההיא שעתא** · כשלובשין אותו למת: **ודאי רמינן ליה** · מטילין ביה ציצית דאי לא רמינא דמי כלועג כלומר איפטר ליה ממצות: **חוץ לשלש** · למעלה משלש אצבעות משפת הכנף: **יתפור** · ולא חיישינן דילמא פיים מידי מן חוטי כו] התפירה ויניחם ויוסיף עליו עד ד' חוטים לשם ציצית ואיכא תעשה ולא מן העשוי דהא חוץ לג' לא חזו לתלות ציצית כדאמרינן לקמן: **בתוך שלש** · הראוי להניח שם ציצית: **לא יתפור** · דהכא חיישינן להכי כדפרישנא: **ממקום אחר** · מטלית אחרת ויש בה תכלת ותולה בה משום דעל כנפי בגדיהם בעינן וכנף זה לא היה מבגד זה בשעת עשיה: **ושוין שמביא תכלת** · מתיר ציצית מטלית אחרת ותולה בה דהכא ליכא ולא מן העשוי דהא צריך לחזור ולכורכה ולתקנה כאן כבתחילה:

ובלבד

תוספות

דאמרינן לקמן (דף מד·) טלית שאולה כל ל' יום פטורה מן הציצית מכאן ואילך חייבת ואפי' של כלאים ואע"ג דפטור מדאורייתא דאין לחלק כיון *דלגבי גברא דהוי דידיה ליכא כלאים וכן לנשים והא דאמרינן (לקמן מג·) גבי הכהנים נהי דבעידן עבודה אשתראי שלא בעידן עבודה לא לא דמי כלל דהא כתיב (דברים כב) לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך לומר שבמקום גדילים תלבש שעטנז משמע דכל לבישה שרא רחמנא כז] ועוד דבטלית שעשוי להנאתו חייב הכתוב כלאים אבל בגדי כהונה לא לביש אלא בעידן עבודה ועוד אומר ר"ת דבגדי כהונה נמי שלא בעידן עבודה שרו והכי קאמר נהי דבעידן עבודה אישתראי כלומר המיוחדים לעבודה שלא בעידן עבודה כלומר אותם שאינם מיוחדים לעבודה לא אישתראי וכן מוכח בתוספתא דכלאים דתניא בגדי כהונה ובגדי כהן גדול אין בהם משום כלאים בגדי כ"ג שלא במדינה חייב במקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור וצ"ע אי לילה דומה למדינה דחייב וי"ל דחייב מדרבנן והיא עובדא דשמעון הצדיק פרק בא לו (יומא דף סט·) דעת לעשות לה' הפרו תורתך בדרבנן נמי שייך הפרה מיהו לא משמע הכי אלא נראה טפי דחייב מדאורייתא ואין לדמות *[ו] מקומות למדינה דבמדינה ליכא שום היתר ותדע דהתם לא מפליג בין שעה הראויה לשרת לשעה שאינה ראויה לשרת והא דאמרינן פרק בא לו (גם זה שם) גבי בגדי כהונה שמקפלין אותן תחת ראשיהן דלאו דווקא כח] [תחת ראשיהן אלא[ז]שלא כנגד ראשיהן] משום כלאים הייתו בהנאה דלא דמי ללבישה דשרא רחמנא אבל גבי ציצית אין לחלק בין הנאה ללבישה ובספרי תניא כסות המיוחד ליום ולילה חייב בציצית רבי יהודה בן בבא אומר ביחוד בטלו חכמים את כסות של אשה מן הציצית ולא חייבו בטלית אלא מפני שבעלה מתכסה בו לכך נראה דכלאים בציצית שרי בין ביום בין בלילה בין לאשה כט]:

חדא מכלל דחבירתה איתמר · פירש בקונט' בתרייתא מכלל דקמייתא ואיפכא נראה דבתרייתא משמיה דשמואל קאמר לה:

ענשיתו [אעשה· כי האי]° [שאין אדם חייב] לקנות טלית המחוייב אם אין לו *) אבל עשה גמור אפילו בית דין שלמטה היו מכין אותו עד שתצא נפשו*:

הכי קאמר ליה עזדקי למפטר נפשך מציצית · ומ"מ אי לאו חובת גברא לא שייך למיענש עליה כיון דלית ליה ובקונטרס גרס אלא ומשמע דלא מוכח מידי:

רמינן ליה · פירשתי בפרק בתרא דנדה (דף סא:) **):

*) דרב קטינא סבר חובת טלית הוא עיין רש"א
**) [וע"ע תוס' ברכות יח. ד"ה למחר וכו' ומ"ש שם על נידו]

ובלבד

רבינו גרשם

(וכן לענין איסורין דכלאי' דאי אין הקטן כדי להתכסות) וכן לענין איסורין דכלאים דכי אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו אף על פי שהגדול יוצא בה עראי אין בה משום כלאים: והתנן אין עראי פוטר מאיסור כלאים · אלא חייב על עראי כבעל קבע אפי' בטלית קטנה: וכן לענין סדין בציצית אם אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו חייבת משום כלאים והיכי אמר אפי' בטלית פטורה אין בה משום כלאים: אלא מאי אפי' בטלית פטורה דקאמר שאם הטיל ציצית לסדין שכבר מוטלת לה ציצית בתחלה: והאמר ר' זירא חדא זימנא הטיל למוטלת כשרה ההיא מכלל דהא איתמר: טלית כפולה שהיתה גדולה כשתים וכפלה חייבת בציצית ור' שמעון פוטר דאי רמי ליה כשהיא כפולה זימנין דמפשטא ולא קאי חוטא להדי כנף: בסיכי אסוגלי' בלע"ז · (חייבת) חובת טלית היא ואף על גב דלא מיכסית בה אסור להניחה בלא ציצית: כיון שבצעו בה ג' לאלתר כשנארגה טולה קודם שהסירוה מן העץ היו מטילין לה ציצית קודם שתהא ראויה להתכסות אלמא דסברי דחובת טלית היא' הא דקאמר דחובת טלית היא היינו פליגא דמלאכא · מלאך ממש · סרבלא מקטורן שאין לו ד' כנפים: סדינא · לפי שאסרו תכלת בסדין לא הוה רמי: ענשיתו אעשה אם אין אדם מקיים מצות עשה כגון ציצית: א"ל בזמן ריתחא ענשינן אפי' אעשה: הא לא מיחייבא' סדינא וסרבלא בציצית: ודאי לאיכסויי טלית דבת חיובא לא חייביה רחמנא: אלא הכי קאמר ליה מצדקי כלומר הערמה קא עבדת לפטור נפשך דלא בעית למיכסי טלית דבת חיובא: כלי קופסא בגדים שמיוחדין לטליות ומונחין בקופסא בארגז: בזקן שעשאה לכבודו שעשאה למיתתו שיעטפוהו בה כשימות' בההיא שעתא ודאי לכי מיית ומיעטף בה רמינן לה ציצית משום לועג לרש כלומר שלא יהא חלישות הדעת למת שמחשבין אותו פטור מן המצות · חוץ לג' אצבעות סמוך לכנף יתפור: נקרעה תוך ג' מקום שראוי להניח בו ציצית לא יתפור שמא ישתייר מחוט של תפירה והיה ז' חוטין ומצטרף עמו ויעשה ציצית והוי תעשה ולא מן העשוי אלא יביא טלית אחרת' ושוין שלא יביא כנף אחר ממקום אחר אפי' משל אמה על אמה ובו תכלת ציצית דהיינו תעשה ולא מן העשוי משום הכי אמר אפי' אמה על אמה אע"ג דהתפר יבוא חוץ לג': ושוין שמביא תכלת ציצית · ממקום אחר מטלית אחרת

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה א וע"ש בכ"מ טוש"ע א"ח סימן טו בהג"ה :

כה ב מיי' פ"י מהלכות כלאים הלכה יח טוש"ע י"ד סימן שא סעיף ד :

כו ג מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה יו טוש"ע א"ח סימן י סעיף ו :

כז ד מיי' שם טוש"ע שם :

כח ה מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה יא סמג עשין כו :

כט ו מיי' שם הלכה י ועיין בכ"מ טוש"ע א"ח סימן יט סעיף ג :

ל ז טוש"ע י"ד סימן שנא סעיף ב וע"ש בהג"ה :

לא ח מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה יח טוש"ע א"ח סימן טו סעיף ד :

[ט מיי' שם] :

◆

שיטה מקובצת

א] והא אמרה ר' זירא כו' ליכא למימר דפריך לשמואל מהא דהא לא שמעינן מידי מהא דלעיל דהוא"א הטיל למוטלת כשרה כשפסק הראשון אבל כל זמן שלא פסק (אפילו) [אפשר] ציצית שלא במקום מצוה הוי אלא לשתוק מתחיא דלעיל ואנא ידענא כיון דאינו חייב משום כלאים [הרי] דלא הוי ציצית שלא במקום מצוה משום דאי בעי בהאי מתכשר ואי בעי בהאי מתכשר א"כ פשיטא דהטיל למוטלת ותחך לראשון כשרה כך נראה להר"מ· תו"ח: ב] חדא מכלל חברתה כו' פ"ה(ההיא) [הך דהכא] אתיא מכלל ההיא דלעיל ולא נהירא דבההיא ליכא אמר שמואל וא"כ איך בא מכלל אידך אם שמענו לו כשרה מנא לך הא דהכא [אלא נראה איפכא דההיא דלעיל מהא דהכא] דכיון דשמע למה דקאמר ליה משמיה דשמואל רביה א"כ ס"ל כך מסתמא וגם קשה לפ"ה מה שפי' הר"ם דודאי מתחיא דלעיל לא שמענו הך דהכא' תו"ח : ג] לבי רבה : ד] מיכסי בטלית: ה] תיבות של תכלת נמחק: ו] ענשיתו אעשה אע"ג דאמרינן [כתובות (דף פו ע"א) עשה סוכה ואינו עושה כו' מכין אותו] עד שתצא נפשו [התם במצוה] הקבועה [אבל] ציצית אין זמנו [קבוע לא] ענשי אעשה כי האי: ז] לאכסויי מי חייביה ותיבות כי מיכסי טלית דלאו בת חיובא היא נמחק : ח] מצדקי למפטר כו' · פ"ה והשתא שפיר ענשינן [אי] חובת גברא אי חובת טלית · ומיהו משמע דבחובת גברא דוקא איכא עונש דלא הוה עביד וכולהו אחרים עבדי ליה דאי חובת טלית למה היה גוער בו ממה שהיה לבוש סדין והלא היה יכול לחייב נפשיה במצות ציצית בטלית אחד שהיה מונח בקופסא ואין זה מצדקי דשמא היה לו טלית מצוייצת בבית וב"ת המלאך היה יודע שלא היה לו טלית אחר מ"מ היה לו לומר קנה לך טלית החייבת ולבוש מה שתרצה ולא היה לו לנעור בו על הלבשה' תו"ח: מצדקי כו' משמע דקאי בין אחובת גברא בין אחובת טלית וי"מ דלא קאי אלא אחובת גברא אבל אחובת טלית לא קאי (דאי אפשר שלא) [דאפשר שיש] לו כלי בקופסא שהיו בהן ציצית ולעולם פליגי אדמלאכא ובהלכות גדולות פסק הלכה דחובת גברא מדברכינן להתעטף בציצית כדאיתא בפרק במה מדליקין דמוכח דהדלקה עושה מצוה מדבריך להדליק נר של חנוכה: ט] בר ביסנא : י] עושהו · עי' ברכות (דף יח ע"א) בתוס' ונדה (דף סא) בתוס': יא] חוץ לשלש יתפור פ"ה דלא חיישינן שמא ישלים חוט התפירה עם הציצית דאין זה מקום ציצית תוך ג' לא יתפור שמא ישלים כו' ולא נהירא דאם כן תקשי ברייתא לרב הונא דקאמר ד' בתוך ד' ועוד דאמרי' בסמוך שלא יביא אמה על אמה ממקום אחר ותולה ומה ענין ושוין לזה של מעלה ועוד הא דאמר ר' זירא שמא יקרע סדינו בתוך שלש ויתפרנו נימא דלא כר"מ אמרה למילתא דאי ר' מאיר הא אמר לא יתפור ופי' הר"י טלית שנקרע פי' הכנף נקרע ונפל מן הטלית מכל וכל חוץ לג' יתפור שלא נתבטל הכנף מתורתו הואיל ונשאר ג' על ג' דהוא שיעור חשוב וכשהוא תופרו חוזר לקדמותו אבל תוך ג' לא יתפור שנתבטל מתורת כנף והרי הוא כאלו נפל הציצית לבד ותפרם דבטלים שאינה תחובה בכנף כלל · וחכמים אומרים יתפור דלא נתבטל הכנף ושוין שלא יביא אמה על אמה ממקום אחר [ס"א פי' אם נקרע חצי טליתו ולא נשאר בה רק שתי ציצית לא יביא חצי טלית ממקום אחר שיש בה ב' ציציות ויתפרנו עם זה דהוי ליה תעשה ולא מן העשוי והשתא לא דמי לההיא דרבי זירא דמיירי שאין בו ציצית והיישינן שמא יקרע כו' וישאר חוט התפירה ויסמוך עליו לציצית והכא מיירי שיש בה ציצית והשתא ניחא נמי ושוין וכו' דאפי' למ"ד (חוץ לשלש לא) [תוך שלש] יתפור לפי שלא נתבטל להכנף הכא מודה] דלאו מן אותו טלית הוא ולא פוטר ליה דהוי מן העשוי לצורך טלית [זה] ואין פוטר כנף זה והשתא ניחא דאמרינן לעיל גזירה שמא יקרע סדינו תוך ג' כו' אלמא גזרינן שמא יקרע והשתא אמרינן דאפי' לכתחילה תופר ולא חיישינן שמא ישלים אלא ודאי לעיל מיירי שמא יקרע קודם עשיית ציצית והכא לאחר שנעשו הציצית ואז אין לו לחוש ואמנם יש ליישבו אפי' לפי' הקונטרס (דלעיל) [דהכא] ודאי מיירי בסדין הרגיל לקרוע אבל שאר בגדים אף כי נקרע מילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו ביה רבנן' תו"ח: יב] לצאת בה עראי לשוק : יג] בציצית דאם הגדול יוצא בסדין עראי מותר להטיל בה ציצית ואם אין הקטן מתכסה בה אסור להטיל בה ציצית : יד] למוטלת · ס"א ולהכי קרי ליה פטור משום דפטור מציצית בהני קמאי וכי שרא רחמנא כלאים בציצית אשתרי למצוה דציציות כשרים הוו הנך אחרונות: טו] אישתרי : טז] היו הציציות : יז] שהיתה ארכו : יח] כלה וכשנתפשטה : יט] ואפי' יש לך עשר : כ] ציצית הס"ד ואח"כ מה"ד זיל רמי לה הסר אותן ציצית שהיה בכפול והטיל בה אחרים כמצותן:מסייע לי' כו' הוא הס"ד ואח"כ מה"ד חסידים הראשונים: כא] דמלאכא הך דרבה: כב] רחמנא לגברא: כג] לציצית למירמי ביה [חייביה רחמנא] תיבת לגברא נמחק: כד] טלית בת חיובא: כה] בההיא שעתא דמכסינן ליה ביה לאחר מיתה ודאי רמינן ליה חוטין משום לועג לרש כו': כו] התפירה ושיניחם ויוסיף עליו חוטים לשם: כז] רחמנא עוד י"מ נהי דאשתרי בעידן עבודה כלומר בבית המקדש מקום הראוי לעבודה שלא במקום עבודה לא שרייה רחמנא כמו בגבולין אבל במקדש לעולם מותרין וכמו כן טלית כיון שחייב בכל מקום מותר בלילה כמו ביום כו' · תו"ח: כח] דלאו דוקא תחת ראשיהן משום : כט] אר"ת הא דאמר תכלת אין בה משום

הגהות ציק [א] ארוכה כפלים : [ב] בקרנות האחד : [ג] חסידים הראשונים : [ד] הלכבה : [ה] לציצית הס"ד ואח"כ ד"ה מי חייביה כו' בה הס"ד והשאר יש למחוק : [ו] מקדש למדינה : [ז] דוקא תחת לראשיהן אלא כנגד ראשיהן משום :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה שאם כפלה והפרה שחייבת דלא תפשט : (ב) ד"ה איפשיטא וכו' וכשנפשטה היה תיבת כולו : (ג) ד"ה נהי וכו' רחמנא אבל מי חייביה רחמנא לגברא לאהדורי :

גליון הש"ס גמ' מצדקי · עיין ערכין דף ג ע"ב תוס' ד"ה הכל חייבין : **תוס'** ד"ה ענשיתו וכו' שאין אדם חייב · עיין פסחים קיג ע"ב תוס' ד"ה ואין לו :